

Gražina Pranauskienė Australijos lietuvių dainų šventės Melburno St Mary's bažnyčioje metu, 2010 m. Petro Pranausko nuotr.

Daugiareikšmė kelionė iš Lietuvos į Australiją

Nuo 1989 metų Australijoje gyvenanti Gražina Pranauskienė dalinasi muzikine ir moksline veikla, pradedėdama nuo akordeono klasės baigimo muzikos mokykloje iki perėjimo prie chorinio dirigavimo. Ji pasakoja apie savo, muzikantės, kelią. „Pasaulio lietuvių“ redakcija uždavė Gražinai klausimus, kaip gimtinėje, o vėliau Australijoje vystė aktyvią kultūrinę-chorinę veiklą. Ji atskleidžia priežastis, dėl kurių tolimajame žemyne pakeitė Lietuvoje įgytą specialybę. Diplomuota menų mokslų daktarė pasakoja apie kūrybinio rašymo darbus ir ateities planus.

Dr. Gražina PRANAUSKIENĖ

Pamenu, kai mane, šešiametę mergaitę, mama nusivedė pas draugę, pasitikusią mus fortepijono garsais. Buvau taip sužavėta, jog užsimaniau tapti pianiste. Į muzikos mokyklą įstojau trylikos metų. Atrankos metu tikrino balso diapazoną, klausą, muzikinę atmintį, o paskui pasiūlė groti tūba! Išbėgau į koridorių apsipylus ašarom. Pasirodo, groti šiuo instrumentu siūlė dėl storų lūpų! Kadangi neturėjom pianino (tais laikais mažai kas turėjo), susitaikiau su mintimi, kad penkerius metus teks tampoiti tėčio akordeoną. Jis grojo ir lūpine armonikėle, o mama labai gražiai dainavo. Taigi, visi vaikai mūsų šeimoje muzikinius pagrindus gavo iš tėvų – sesuo tapo estrados dainininke, o brolis skambina dvylikastyge gitara.

Chorinio dirigavimo meno mokiausi devynerius metus, tiek pat metų lankiau fortepijono klasę. Po vidurinės baigiau Klaipėdos Stasio Šimkaus aukštesniąją muzikos mokyklą, dabartinę konservatoriją. Tada penkerius metus dirigavimo pagrindus gilinau prof. Tada Šumsko klasėje, 1984 metais gavau Lietuvos valstybinės tautų drau-

gystės ordino konservatorijos, kuri dabar vadinasi Vilniaus muzikos ir teatro akademija, chorinio dirigavimo diplomą. Iki atvykimo į Australiją chorine veikla užsiėmiau dešimt metų. Tvirti mokslo ir muzikos pagrindai nepaprastai padėjo įveikti išėivijoje laukusius iššūkius! Apsigyvenusi Viktorijos valstijos Džilongo (Geelong) mieste, atgaivinau lietuvių chorą, mokyklą ir abu su vyru visomis jėgomis įsijungėm į lietuvišką veiklą.

Chorinė veikla nepaprastai įpareigojanti, nes chorvedys visų pirma turi būti psichologas, suprasti skirtingus charakterius, mokėti dirbti su žmonėmis. Chorvedyba laikoma vyriška profesija ir tik nedaugelis moterų pasirenka tokį gyvenimo kelią. Tuo mane tikino chorvedys, kompozitorius Laimis Vilkončius, su kuriuo atsitiktinai susipažinau Palangos poilsio namuose. Baigusi vidurinę, uždarbiau valdydama kambarius. Pasibeldusi į vieną, kad įsitikinčiau, jog ten nieko nėra, išgirdau pakvietimą užeiti. Prie namo apkrauto stalo sėdėjo Laimis. Išsišnekėjom. Kai pasakiau, jog esu priimta į chorvedybą, jis suabejojo, ar pasukau teisingu keliu. Šiandien

galiu drąsiai pripažinti, jog chorvedės darbas nepaprastai daug davė, o didžiausiu pasiekimu laikau suteiktą galimybę 1994 metais padiriguoti pirmosios pasaulio lietuvių dainų šventės metu Vilniuje. Lipdama nuo aukštos pakylės mintyse kartojau, kad jau viskas pasiekta, kad dabar galiu ramiai numirti. Tada buvau trisdešimt septynerių ir nė sapne nesapnavau, kad iš pagrindų pakeisiu specialybę! Juk tiek Džilonge, tiek Melburne nuolat vadovavau muzikiniams kolektyvams, tokiems kaip lietuvių chorai „Viltis“, „Dainos sambūris“, vokalinis ansamblis „Staigmena“, daugiakultūris choras „Universal voice“, gaelų choras, šimto dainininkų Melburno Velso vyrų choras.

Garsinti lietuvių anglų kalba pradėjau prieš du dešimtmečius. 1995–2003 metais studijavau Viktorijos valstijos Deakino universitete, kurį baigusi įgijau dvigubą žurnalistikos ir raštingumo specialybių bakalauro laipsnį bei apsigyniau disertaciją Australijos Lietuvių Bendruomenės tautinės tapatybės ir kultūrinio palikimo išsaugojimo temomis. 2015-aisiais, doktorantūros studijų Viktorijos universitete

Australijos lietuvių dainų šventė Melburno St Mary's bažnyčioje, 2010 m. Petro Pranausko nuotr.

metais, parašiau romaną „Torn: the story of a Lithuanian migrant“, o pernai Melburne išleista mokslinėmis išvadomis pagrįsta knyga „Lietuvybė down under: maintaining Lithuanian national and cultural identity in Australia“.

Kūrybinio rašymo studijų metus lydėdavo klasikinė muzika, kuri įkvėpė minčių ir ugdė susikaupimą. Muzikos teorijos žinios padėjo susigaudyti mokslinių darbų struktūroje. Pavyzdžiui, rašydama disertacijas galvodavau apie sonatos įžangą, joje parodytas pagrindines temas, jų išplėtojamą atskirose dalyse ir pagaliau išnagrinėtų temų atomazgą. Su muzika nesiskiriu ir dabar, stengiuosi nors valandą per dieną pamiklinti pirštus ir paskaityti iš lapo. Be to, dešimt metų teko vesti privačias fortepijono pamokas bei penkerius metus dirbti „Monea“ muzikos mokykloje Džilonge. Tad vaikystėje pamilta muzika iki šiol su manimi. Nors pianiste netapau, įgyta patirtis įsipina į nostalgija gimtam kraštui persunktus „Eukaliptų tylos“ (ŽŪIKVC spaustuvė, Vilnius, 2007) ir „Abiejų krantų“ (Eglės spaustuvė, Klaipėda, 2011) eilėraščių rinkinius. Juose gyvenimą sieju su daina, su tarp eilučių skambančiais smuiko, saksofono, akordeono ar fortepijono garsais.

Ką tik baigiau pastaruosius dvejus metus rašytą apsakymų knygą „Soviet fairytales“ apie gyvenimo Sovietų Sąjungoje realybę, tyrą meilę, venerinių ligų, prostitucijos bei homoseksualumo paslaptis, o svarbiausiai – aklą tikėjimą idea-

lia komunizmo ateitimi. Praeito šimtmečio sovietmečio istorija pagrįsti apsakymai išryškina, kaip baudžiami nepaisantys totalitarinio režimo tvarkos žmonės. Apsakymo „The forger“ herojus, pianistas, sėdėjęs kalėjime už dokumentų padirbinėjimą, vėl prasikalsta. KGB organų į Novosibirską išsiųstas užsiimti ta pačia veikla, traukinyje jis bergždžiai svajoja apie pasirodymą Niujorko Carnegie'o salėje.

Kalbant apie chorvedes, žaviuosi Amerikos lietuve Rita Kliorine-Čyvaite, įsigijusia muzikos pedagogikos ir fortepijono specialybių bakalauro laipsnį. Ji taip pat dirgavo pirmojoje pasaulio lietuvių dainų šventėje Vilniuje. Pamenu, kaip, pagerbtos didžiuliais laurų vainikais, negalėjom sulaukyti ašarų, kad esame laisvoje Lietuvoje. Beje, ji chorvedyba bei kompozicija tebeužiima ir šiandien! Sielai artima Vilniaus Jėzuitų gimnazijos muzikos mokytojo, jaunimo mišraus choro „Krantas“ vadovo, giesmių, mišių, dainų autoriaus Loenido Abario muzika. Šis žymus chorvedys, kompozitorius Australijos lietuviams yra parašęs „Terra Australis“ ir kitų proginių dainų, kurias išveivijoje atlieka tiek vaikų, tiek ir suaugusiųjų chorai. 2009-aisiais besilankydama Lietuvoje nustebiniau Laimį Vilkončių, jog, išdirigavusi 25 metus, taip ir nepasidaviau sunkumams, kylantiems grumiantis dėl vietos vyriškos specialybės gretose.

Neabejoju, kad straipsnio skaitytojams kyla mintis, jog užsienyje gyvenu savo malonumui: groju,

kuriu, leidžiu knygas. Deja, iš tiesų yra visai kitaip, nes šie dalykai – tik laisvalaikio užsiėmimas. Kad galėčiau lankytis Lietuvoje, nueiti į gerą koncertą, ruošti spaudai knygas, tenka dirbti nekūrybinį darbą! Nuo 2000-ųjų aštuonerius metus išdirbau Viktorijos ir vienuolika Melburno universitete. Gyvenimo kelyje sutikau daug kūrybingų administracijos darbuotojų: aktorius, dailininkų, fotografų, mokslininkų, muzikantų, rašytojų, kurie nerado darbo pagal specialybę. Jie, kaip ir aš, stengiasi įgyvendinti kūrybinį potencialą ruošdami personalines parodas, knygų pristatymus, statydami spektaklius, grodami orkestruose, skaitydami pranešimus mokslinėse konferencijose. Nuo 2015 metų įsidarbinusi Dailės ir muzikos fakulteto mokslinių tyrimų centre, šių metų vasario mėnesį sėkmingai suorganizavau septintą simpoziumą. Tačiau tapti kūrybinio rašymo dėstytoja sunku ir dėl to, kad vėlai pradėjau studijas anglų kalba, ir dėl nuolatinio darbuotojų mažinimo bei krūvio didinimo visose darbo srityse. Todėl nuolat ieškau būdų, kaip save realizuoti.

Esu dėkinga likimui už tai, kad mane nunešė į egzotišką, kūrybai įkvepiančią Australiją, kad suteikė galimybę persikvalifikuoti įgijant antrą specialybę! Iš patirties norė-

Lietuviai sugeba įsitvirtinti bet kur, išmolti svetimo krašto kalbą, priprasti prie kitokio gyvenimo ritmo, o svarbiausiai – nebijodami iššūkių, pasiekti ko nori!

čiau pridurti, jog lietuvių sugeba įsitvirtinti bet kur, išmolti svetimo krašto kalbą, priprasti prie kitokio gyvenimo ritmo, o svarbiausiai – nebijodami iššūkių, pasiekti ko nori! Vaikystėje kelerius metus lankiau baletą. Nuo to laiko stengiuosi vaikščioti kaip balerina, o besiklausant Čaikovskio ir dabar norisi šokti. Tad kai bus išleisti apsakymai, pasvarstysiu apie baletą pamokas. ■